helyrehozhatják, s tovább művelhetik. A tiszta haszonból ő felsége tiz százalékot kap. A termelt arany és ezüst kétharmadrészét beváltás czéljából valamelyik magyar pénzverő háznak tartoznak beszolgáltatni. A megmentett bányákkal a két vállalkozó szabadon rendelkezik: eladhatja s másnak hagyományozhatja. Leonidi de Bono találmányát senkinek sem szabad utánozni. Aki a vizet az ő találmányával távolítja el a bányából, 100 márka tiszta arany büntetést fizet, s azonkívül az ércz konfiskálásával büntetik. Ez egyezség — írja az udvari kamara — a Sonemannal kötött szerződést nem teheti tönkre; az továbbra is érvényben marad.

Miután Leonidi de Bono ő felségével és a pozsonyi kamarával is tárgyalt és megállapodott a magyar bányavárosokba utazott, hogy megkezdje a munkát.[1]) *Dr. Takáts Sándor.*

Az alsó dunamenti halászat, továbbá a desmarit és a tutunerit bérbeadása 1720-ban. A pozsarevácz i békekötés után új földrajzi fogalmak alakultak. Nehogy Magyarország valahogy jogot formáljon a visszahódított területekhez, azoknak még régi neveit is megváltoztatták. Így keletkezett a c s á s z á r i O l á h o r s z á g, melynek gazdasági vezetése a bécsi udvari kamara alatt állott. A közvetlen vezetést az udvari kamara az úgynevezett kamarai inspektorokra bízta. A császári Oláhország inspectora P r o k o p A u g u s t Krajovában lakott, ugyanott volt a főharminczados székhelye is, aki véletlenül magyar ember volt. Az ujonnan szerzett területeken meghagyták mindazon adónemeket, melyeket ott eddig fizetni szoktak, s behozták ama ujabb terkeket is, miket ott még nem ismertek. A régi adónemek közt találjuk a d e s m a r i t és a t u t u n e r i t (dohánytized) nevű adókat, vagyis a méh, disznó, bor és dohánytizedet. Mivel a kamara ezek kezeléséhez még nem értett, tehát a legtöbbet igérőnek bérbe adatta. A bérbeadásról Procop imígy értesíti Haan udvari kamarai tanácsost: Július 22-én (1720) tudtára adtam a tartományi deputationak, hogy a desmaritot és a tutuneritet a legtöbbet igérőnek fogom bérbe adni Mivel az urak épp a bán szállásán voltak, Páter Miklós főharminczadossal és Tallabával én is odamentem. A bán azt ajánlotta, hogy a bérletbe a L o v i s t-ot is vegyem be. Hogy a jelenlevők a bérletre kedvet kapjanak, Páter Miklós uram már ott hangoztatta, hogy a dismaritot és tutuneritot tizennégy erszény pénzért ő maga is bérbe venné. A b o é r e k mindent elkövettek, hogy a b u l g á r o k velük együtt tegyenek ajánlatot, s hogy így senki náluk nagyobb összeget ne ígérjen. Julius 24-én a tartományi rendek évi 5150 oroszlán tallérnyi bért ajánlottak. Nevetve felelém nekik, hogy ennél már jobb ajánlatot istettek. Erre azonnal 15 erszény pénzt kínáltak. Amint ezek elmentek, a bulgárok jöttek és 16 erszény pénzt ajánlottak a bérlet fejében. Ilyenformán többször ígértek még egymásra, végre is a bulgárok kapták meg a bérletet. Az öt oláh kerület inspektora és Andreninich Illés, Balacz kapitány és Ivon Podbanizanul között létrejött szerződés szerint a bérlők évi 8650 oroszlán tallért vagyis 14,416 forintot fizetnek évenkint. A tizedek szedésében megmarad az

[1]) Közös pénz. levélt. Hung. 14536. Fasc.

eddigi szokás, azaz a tizedszedők minden féltől a bejegyzéskor 25 krajczárt kapnak. A kiváltságos felekre nézve a szerződés 6. pontja ezt mondja: „Vineas fiscales, cum earum Vataffis, apes in filias, pagum Herla, officiales omnes cameraticos, et Vataffos Plajasonum, item etiam Zingaros in compagnia auri lotorum comprehensos, ab his decimis exemptos sibi fiscus sua de jurisdictione reservat; sicut pariter monasteria utriusque sexus, et boerones dignioris gradus pro hoc anno exempti sunt." A tized beszedéséről szóló lajstromokat a szerződő felek kötelesek az inspektornak átadni; ha át nem adják, 1000 oroszlán tallér büntetést fizetnek. A szerződés kelt Krajovában, 1720. július 31-én.

Az alsódunai halászatot szintén ez időben adták bérbe. A bérlet kihirdetésekor összejöttek az előkelőbb bojárok; csak maga a bang volt távol; de mivel a bang semmi kifogást sem tett az árlejtés ellen, Procop hamar megegyezett az ajánlkozó bulgárokkal. Az 1720. július 4-én Andreninich Lila és Bálacz kapitánynyal kötött szerződés szerint nevezettek és társaik egy évre és négy hóra kizárólagos jogot nyernek a dunai árterületek vagy tavak (antiquo more tempore principum Wallachiae usitato) és a Duna folyam halászására. A bérlők a nevezett időre 5000 frtot fizetnek, s a bérlet lejártakor az összes bevételekről rendes kimutatást kötelesek beterjeszteni. A jelen szerződés nem sérti a szerzetes rendek halászati kiváltságait.[1])

Amint a két szerződésből láthatjuk, a kamarai inspektornak egyúttal csak az volt a czélja, hogy megtudja, mennyi jövedelmet hajt a desmarit, a tutunerit és a halászati jog. Ezért kötött mind a két féllel rövid lejáratú szerződést. *Dr. Takáts Sándor.*

Spanyolok telepítése Pancsovára. Az udvari kamara 1735. nov. 14-én elhatározta, hogy a Bécsben és másutt kóborló, hasznavehetetlen spanyolokat Pancsovára telepíti, s ott munkára kényszeríti. Évi fizetésül minden férfiúnak 5 frt-ot, az asszonyoknak 2 frt-ot, a gyermekeknek pedig egy forintot rendelt. A temesvári administrationak pedig meghagyta, hogy a spanyolokat tehetségük szerint alkalmazza, hogy a reájuk fordított költségek megtérüljenek. A gyermekeket vagy tanítassa, vagy iparra és földmívelésre adja. Minden Pancsovára szállítandó spanyol bizonyos évi segítséget kap. Ez a segítség összesen évi 2586 frt-ot tesz ki. Az udvari kamara reményli, hogy ez a kiadás rövid idő alatt megtérül. A segítségen kívül a spanyolok 266 frt-nyi adósságát is kifizették. A spanyolok Pancsovára való szállítását Hueber József (Transport-Commissari) élelmezési tisztre bízták, s neki 3 frt napi bért utalványoztak. Miután az udvari kamara eme határozatát a király mindenben jóváhagyta („placet in toto, Carolus"), megkezdődött az utazás. Összesen hetvennégy spanyolt (néhány olasz-szal egyetemben) küldtek Pancsovára. Ezek közül Munocz József (madridi) pap kötelezte magát, hogy a szolgáltatandó misék felét ő felsége lelke üdveért fogja mondani; ennek fejében ő havi

[1]) Köz. pénz. levélt. Hung. 1720.